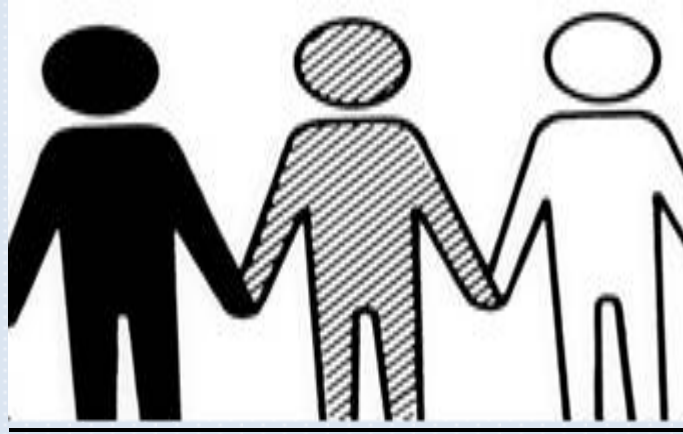

המאבק בגזענות והיחס "לאחר" בהוראת התאטרון

וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ (ויקרא יט, 18)

תוכן

- 2.....מבוא
- 2.....מטרות
- 3.....דרכי הערכה
- 4.....פעילויות תיאטרון בנושא: "היחס לאחר" בחינוך היסודי
- 4.....פעילות 1 – משחק "הדומה והשונה"
- 4.....פעילות 2 – "אותו דבר"
- 4.....פעילות 3 – "הרוח נושבת לכיוון כל מי ש..."
- 4.....פעילות 4 – "גם אני"
- 5.....פעילות 5 – מהלך פעילות המבוסס על שירים:
- 6.....פעילות 6 – מטקסט ספרותי לאירוע בימתי
- 8.....פעילויות בנושא: המאבק בגזענות בחט"ב
- 8.....הבלטה של ערכים באמצעות תרגילי אימפרוביזציה בכיתה
- 9.....אירוע בימתי המתבסס על כתבה עיתונאית - דרכי הוראה
- 11.....חטיבה עליונה
- 12.....קריאה והצגת קטעים מתוך "קזבלן" מאת יגאל מוסיזון, המערכון "סמטוכה" מאת חנוך לוין
- 12.....כתיבת דיאלוג העובר ומתפתח מתפיסה והצגה חד ממדית לרב ממדית
- 12.....צפייה בהצגה "גזע" מאת דיויד מאמט (תאטרון חיפה)

מבוא

"העשרים ואחד במרץ, יום ביעור האפליה הגזעית הבין-לאומי, הוא אחד הימים הבין-לאומיים אשר ארגון האומות המאוחדות מציין אותם. יום זה הוכרז בשנת 1966 בעקבות אירוע טראגי, שזעזע עמוקות את מצפון העולם: טבח הילדים, תלמידי בית-הספר, שהפגינו נגד חוקי האפרטהייד שהונהגו בידי המשטר הגזעני של דרום אפריקה. האפרטהייד היווה מערכת שמיסדה את הגזענות ואת האפליה בקריאת-תיגר עזת-מצח על כל הקדמה המוסרית והאתית שהושגה בידי האנושות" (מתוך דבריו של מנכ"ל אונסקו, אתר הוועד הישראלי לאונסקו, משרד החינוך).

גזענות היא עמדה והתנהגות המפלה בין בני אדם על רקע צבעם או על רקע השתייכותם האתנית, הלאומית או הדתית. הגזענות סותרת את העיקרון לפיו כל בני האדם הם שווים ולכן שווים זכויות.

כיום אנו מבינים, כי שוויון מהותי פירושו קבלת השונה ויצירת עולם שבו כל אדם יוכל לקיים את שונותו ולשמור על כבודו. חברה פלורליסטית-שוויונית היא חברה המכירה בקבוצות החלשות שבקרבה ומעניקה להן יחס מועדף לפי הצורך, תוך כיבוד האוטונומיה שלהן.

כדי להגיע לכך יש לעבור תהליך ארוך וקשה, הכרוך בשבירת סטריאוטיפים ובהתפכחות מדעות קדומות, במציאת היכולת להעניק לאחר כבוד ואמון.

אחד מהנושאים הנלמדים בתכנית הלימודים בתאטרון בחטיבה העליונה הוא סוגיות חברתיות ותרבותיות בדרמה ובתאטרון הישראלי. במסגרת הנושא נלמדים ביטויי שונות בחברה הישראלית: ביטויי שונות מגדריים, חברתיים, אתניים ותרבותיים. סוגיה זו מקבלת התייחסות ישירה בבחינת הבגרות העיונית בשאלות העוסקות בנושאים כמו: יחיד מול חברה, דרך עיצוב של דמויות מיעוטים המשתקפות במציאות הישראלית.

ההתנסות במסגרת שיעורי המשחק, דרך עיצוב הדמויות והצגת הקונפליקטים הדרמטיים, מחזקת את היכולת האמפתית של התלמיד, כחלק אינטגרלי מהחשיבה והלמידה היומיומית שלו. המיומנות הנרכשת בעיצוב דמות בתאטרון יוצרת תהליך אמפתי. ההתבוננות בדמות הבדיונית ובמציאות הסובבת אותה, בהקשר של עבודה משחקית, היא התבוננות נטולת שיפוט. הכוח הגלום במעשה עיצוב הדמות מאפשר את קיומו ופיתוח של מנגנון אמפתי משמעותי יותר וזמין יותר מתוך הבנה טובה יותר וקבלה של "האחר".

מטרות

1. בירור המושג "גזענות" וחשיפה לתופעות של גזענות תוך תהליכי יצירה.
2. חיזוק האחריות של היחיד והחברה ל"אחר".

3. פיתוח דרכי למידה חווייתית בהקשר לנושא השונות והגזענות.
4. פיתוח שפה בימתית כדרך לבטא רעיון, אמירה אישית וקבוצתית בנושא המאבק בגזענות.

דרכי הערכה

במסגרת ההצעות לפעילויות ושילוב הנושא בתהליכי ההוראה, נציע פעילויות, דגמי הוראה, המלצות לטקסטים ספרותיים, דרמטיים העוסקים בנושא הגזענות ודחיית האחר והתנסות בתהליכים ובטכניקות של תיאטרון חברתי.

האסופה מחולקת לשלושה פרקים עפ"י קבוצות גיל – יסודי, חט"ב וחט"ע

פעילויות תיאטרון בנושא: "היחס לאחר" בחינוך היסודי

פעילות 1 – משחק "הדומה והשונה"

קבוצת התלמידים מחולקת לזוגות.

כל זוג מסתכל זה על זה ובודק במה הוא דומה ובמה הוא שונה. לאחר מכן כל זוג עומד לפני הקבוצה ומספר לקבוצה במה הם דומים ובמה הם שונים. אפשרות: הקבוצה עצמה תציין במה הזוג דומה ובמה הוא שונה. שאלה מנחה: איך נראה היה עולם אם כולנו היינו דומים זה לזה ונראים בדיוק אותו דבר?

פעילות 2 – "אותו דבר"

קבוצת התלמידים מחולקת לזוגות. כל זוג מנסה רצף פעולות. ומחקה זה את זה בדיוק מוחלט (זהו לא "תרגיל מראה"). לדוגמא- יושבים ביחד, עומדים, מנסים ללכת יחד כמו רובוטים. לאחר מכן כל זוג מראה לכיתה את רצף הפעולות שהוא עשה. שאלה לשיח: אם כולנו היינו דומים זה לזה וכולנו היינו עושים את אותם הדברים בדיוק אז איזה עולם היה לנו? התלמידים יגיעו למסקנה כי זה היה עולם משעמם, מוזר ומפחיד.

פעילות 3 – "הרוח נושבת לכיוון כל מי ש..."

קבוצת התלמידים יושבים על כיסאות במעגל.

המורה עומדת באמצע ואומרת: "הרוח נושבת לכיוון כל מי ש..." (אוהב גלידה וניל יותר מאשר גלידה שוקולד/ שונא שמקימים אותו בבוקר / אוהב להכין שיעורים במקצוע אחד או יותר / שצופה בטלוויזיה יותר משעה ביום וכו') כל אלה שגם עבורם המשפט הוא נכון - קמים ומחליפים מקום. המורה מנסה לתפוס כיסא ומי שנשאר באמצע – נאלץ לומר "הרוח נושבת לכיוון כל מי ש...". התרגיל מאפשר לתלמידים להבין כי קיימים מאפיינים שונים ומשותפים בקבוצת התלמידים.

פעילות 4 – "גם אני"

התרגיל מאפשר לתלמידים ללמוד על חבריהם לכיתה, לגלות דברים שיש להם במשותף.

המורה מחלק שאלון לכל ילד. התלמידים מסתובבים בחדר וכותבים את שמם של הילדים העונים לתיאור. (רצוי שלכל תיאור יהיה שם של תלמיד אחר).

מצא מישהו ש... (אין להשתמש בשם תלמיד יותר מפעם אחד)

1. מנגן על כלי מוזיקה
2. חווה חלום מפחיד (+מהו הסיפור)
3. עשה משהו מיוחד לאחרונה
4. הופתע לאחרונה (ממה? למה?)
5. יכול לשרוק
6. הרגיש "מחוץ לעניינים" (מה היה המקרה?)
7. ביקר במקום כלשהו בפעם הראשונה
8. מכיר משחק ששייך לתרבות אחרת או משחק מארץ אחרת

חוזרים למעגל. עוברים יחד על השאלות, שומעים את הסיפורים מאחורי הקריטריונים. הכיתה מתחלקת לקבוצות (אפשר לפי הקטגוריות שסקרנו). בקבוצות, בוחרים סיפור אחד או שניים ומציגים את הסיפור שלו/שלהם. (אפשר לשלב סיפורים. הסיפור לא חייב להיות אמיתי). * אפשר לאלתר את הסיפורים שסופרו במעגל ללא חלוקה לקבוצות.

פעילות 5 – מהלך פעילות המבוסס על שירים:

- הכיתה תחולק לקבוצות בנות שלושה עד ארבעה ילדים.
- כל קבוצה תקבל שיר העוסק ביחס ל"אחר".
- כל קבוצה תקרא את השיר בערת המורה.
- לאחר הקריאה יתקיים דיון. המטרה היא שהילדים יגיעו לשיחה על דרכי ההתמודדות (למשל: לנסות להבין את השונה, לדעת להקשיב, לא ללעוג, להיות סובלניים). בפעילות זו במיוחד יש להיות ערים לרגישות הנושא אצל ילדים מסוימים ולהשלכות החברתיות בכיתה.
- שירים כמו: פעם כשהייתי נקודה / נורית זרחי, אריאל החרש / של סילברסטיין, ג'ינג' / מרים ילן שטקליס.
- בעקבות השיחה, בקשו מהתלמידים לספר על סיטואציה בה נתקלו בדחיה חברתית.
- בקשו מהתלמידים לבחור שורה, בית, או אמירה של השיר.
- בקשו מהתלמידים לצייר ציור המבוסס על השיר.
- בקשו מהתלמידים להציג סיטואציה המבוססת על השורה שנבחרה או על השיר.

פעילות 6 – מטקסט ספרותי לאירוע בימתי

תהליכי עבודה:

- בחירה של סיפור והתאמתו לקבוצה.
- ניתן לבחור סיפורים המתייחסים לנושא, כגון:
"הברווזון המכוער" הנס כריסטיאן, "מעשה בעכבר שלא רצה להיות עכבר" אהוד מנור,
"פילים לא רוקדים בלט" מאת פני מקינלי, "משהו אחר" מאת קתרין קייב, "דירה להשכיר"
מאת לאה גולדברג, "בייגלה" מאת מרגרט ריי, "שלי הצב ההיפראקטיבי" מאת דבורה
מוס, "מגמגם אבל פחות" מאת מיכל מלין, "אני זה אני ואני יכול" מאת דליה קרלין, "טלי
– הארנבת עם האפילפסיה" מאת דבורה מוס, "הסוד של גיל" מאת דנה אבירם, "איתמר
פוגש ארנב" מאת דויד גרוסמן, "הפיל שרצה להיות הכי" מאת איילה קורקוס, "בנצ'י
הפיל" מאת עמית פוזננסקי וליאת פרלוב-מאירי עפ"י הסיפור "אלמר" (Elmer) מאת
דיויד מק"קי, "ג'ירפות לא רוקדות" מאת ג'יילס אנדריאה, "הגמד הגבוה / הענק הנמוך"
מאת רינת הופר.
- דיון בנושאי הסיפור ובהבניית תהליך יצירת האירוע הבימתי.
- חילוץ נתונים לסיטואציה דרמטית: דמויות, יחסים, קונפליקט, מצב, מקום וזמן.
- פירוק הסיפור לתמונות / סצנות אחדות ובניית נרטיב דרמטי (התחלה, אמצע וסוף).
- ארגון חלל – אופציות למרחבי הצגה בהתייחס לבחירות סגנוניות, לאילוצי המרחב בכיתה או מחוצה לה.
- עיצוב דמויות – עיצוב פיסי, מימיקה וקול.
- שילוב מרכיבים בימתיים – מוסיקה, תפאורה, אביזרים, תלבושות, תנועה ואלמנטים פיסיים.
- אפיון ועיצוב תפקיד המספר (המורה, תלמידים בתפקיד המספר).
- שימוש בבובה כאמצעי לאפיון דמויות – תיאטרון בובות כמו: בובות גרב או בובות מחומרים
ממחוזרים. הבובה יכולה להיות מעוצבת על ידי התלמיד.
- שימוש במסכה – בניית מסכה אישית לכל תלמיד, התלמיד יוכל ליצור את ההקשר בין האישי
לדמות אותה בחר לעצב באמצעות המסכה.

בניית מהלך פעילות באמצעות הסיפור "מעשה בחתוליים", ע. הלל

- קריאת הסיפור.
- שיח בכיתה ושאלות שניתן לשאול במהלך הדיון: על מי הסיפור? למה החתולים קנאו זה
בזה? האם באמת שחור טוב יותר מלבן ולבן טוב יותר משחור? האם לילד בכיתה קרה

- פעם שהוא רצה להיות מישהו אחר ולא הוא? האם יש מישהו או מישהי בקבוצה שאתם רוצים להיות כמוהו, או משהו אצלו מוצא חן בעיניכם?
- מחלקים את הקבוצה לשתי קבוצות: חתול שחור וחתול לבן. כל הקבוצה מתחילה ללכת כמו חתולים (לצלילי 'ולס החתול' של לירוי אנדרסון).
 - החתולים מלקקים את עצמם, החתולים אוכלים או שותים, החתולים משחקים עם כדור דמיוני (או מעשי), החתולים ישנים, החתולים צדים עכברים, החתולים מגרגרים ומתחככים בקירות או בכיסאות.
 - לאחר מכן אנו מצמידים חתול שחור לחתול לבן ומבקשים מהם בזוגות לשחק יחדיו.
 - בהמחזת הסיפור יש לחשוב על פרוק הסיפור לתמונות ובניית מהלך דרמטי (התחלה, אמצע וסוף).
 - ארגון חלל- אופציות למרחבי הצגה, בהתייחס לבחירות סגנוניות, לאילוצי המרחב בכיתה או מחוצה לה.
 - עיצוב תפקיד המספר (האם המורה בתפקיד המספר?)
 - עיצוב דמויות על הבמה – עיצוב פיסי, מימיקה וקול.
 - שילוב מרכיבים בימתיים: מוסיקה, תנועה ואלמנטים פיסיים.
 - דיון בנושאי הסיפור ובחוויות תהליך יצירת האירוע הבימתי.

בניית מהלך פעילות באמצעות הסיפור "משהו אחר", קטרין קייב

- "עַל גְּבֵעָה שְׁטוּפַת רוּחוֹת,
לְבַדּוֹ,
בְּלִי אֵף אֶחָד שְׂיוֹכַל לְהִיּוֹת חֵבֵר שְׁלוֹ,
גָּר מִשְׁהוּ אַחֵר."
קריאת הסיפור בכיתה.
- שיח בכיתה ושאלות שניתן לשאול: מיהו אותו "משהו אחר"? מי מכנה אותו כך? במה הוא שונה ואחר? למה מכנים אותו כך?

פעילויות בנושא: המאבק בגזענות בחט"ב

הבלטה של ערכים באמצעות תרגילי אימפרוביזציה בכיתה

האימפרוביזציה יכולה לשמש קרקע לאימון ולשינוי באורח החשיבה וביכולת לפעולה. ישנה חשיבות לשימוש באופן הצגה שאינה כתובה מראש כחלק מהפעילות הדרמטית, שבה ניתן לזהות את האלמנטים הבאים:

- האלמנט החברתי – התלמידים במהלך הפעילות ממקמים עצמם בקבוצות תוך אינטראקציה ולמידה משותפת ומכבדת.
- הפעילות היא במסגרת חוקים ברורים, אך בתוך מסגרת הכללים ישנו חופש לבחור בחירות אישיות.
- התלמידים יחשפו באופן חוויתי ויצירתי לנושא הגזענות והיחס ל"אחר".
- התלמידים יכתבו וישחקו בסיטואציות דרמטיות בהן יבואו לידי ביטוי קונפליקטים הקשורים לפגיעה בזכויות הבסיסיות של אדם באשר הוא אדם.
- התלמידים יבצעו אימפרוביזציה עם נתונים המתבססים ומתייחסים לקונפליקטים חברתיים השאובים מחומרים תיעודיים, יציגו סיטואציות דרמטיות המתבססות על ידיעות וכתרות מן העיתונות והמדיה החדשותית, ממקורות ספרותיים, היסטוריים וכו'.
- במהלך האימפרוביזציה ניתן לבצע חילופים בין התלמידים, כשאלה משנים את מהלכה ואת סופה של הסיטואציה. התלמידים המשחקים יעצרו מבלי לשנות את מקומם והתלמיד המצטרף ימשיך את הסצנה. כאמור, הניסיון הוא למצוא פתרונות חדשים אל מול הסיפור המקורי, תוך שכלול היכולת להבין תופעות חברתיות ואנושיות ולדעת לקבלן.
- כל זוג תלמידים יקבל מתווה בסיסי לסצנה מהמורה (ראה הצעות בהמשך).
- התלמידים יתכננו ויעמיקו בעיצוב הנתונים של הדמויות ושל הקונפליקט.
- התלמידים יתארו בכתב את נתוני הדמויות, הקונפליקט והמהלך העלילה.
- התלמידים יציגו את סצנות הקונפליקט. תוך כדי יכול המורה לעצור ו"לחדד" את התנהגות הדמויות, מגוון הפעולות שלהן. אם צריך להאט את קצב הפעולות, לשפר טיעונים פחות ריאליים וכו'.
- בתום כל הצגה יתקיים דיון ערכי על הזכויות הנפגעות, על הזכויות המתנגשות, על דרכי פתרון המשרתים את התוצאה המיטבית.

קונפליקטים לדוגמא:

(קונפליקט הקשור לפגיעה בזכות לשוויון ובזכות לקניין):
שומר בכניסה למועדון "הברבור הלבן" מסרב להכניס שלושה בלוינים על רקע צבע עורם.
(קונפליקט הקשור לפגיעה בחופש הביטוי, בחופש דת ובזכויות קבוצתיות):
נציגת ארגון "חושפים בקיץ", המבקשת לערוך בעוד שבוע מצעד בגדי ים בחוצות העיר, נפגשת עם אחיה הקטן, שהוא הרב הדתי הראשי של אותה עיר.

אירוע בימתי המתבסס על כתבה עיתונאית - דרכי הוראה

- חלוקת התלמידים לזוגות וחלוקת קטעי עיתונות המספרים על אירועים בהם באו לידי ביטוי מקרים של אי סובלנות, אפליה ותופעות של גזענות.
- קריאת הכתבה.
- חיפוש מידע נוסף לכתבה באתרי אינטרנט.
- קריאה קצבית של הטקסט (הקריאה נעשית במקביל למקצב נתון אשר משמש כפילטר, כאמצעי לעצב ולפרש את נושא הכתבה).
- ניתן להציע לקבוצת תלמידים להגיב בפנטומימה ובתנועה, במקביל לקריאה.
- ניתן להציג אימפרוביזציות בהקשר לנושא הכתבה.
- ניתן להוסיף הקרנת שקופיות המשלימות את הנושא כמידע אינפורמטיבי או כדימוי במקביל לקריאה/הצגה.
- ניתן להשמיע מוסיקה הרלוונטית לרעיון שבכתבה.
- ניתן להוסיף דימויים חזותיים בסצנה על מנת להעביר את הרעיונות בכתבה.
- ניתן ליצור תאטרון בובות - דמות הבובה כאמצעי לאפיין דמויות. בניית בובות גרב או בובות מחומרים ממחוזרים.
- ניתן להשתמש במסכה - בניית מסכה אישית לכל תלמיד, התלמידים יוכלו ליצור את ההקשר בין האישי לדמות אותה בחרו לעצב באמצעות המסכה.
- ניתן להוסיף הקרנת ווידאו בעת עיצוב הסיטואציה הבימתית.
- ניתן להוסיף שירים וקטעי מוסיקה כאמצעי בימתי המעשיר את הסצנה.

להלן שתי דוגמאות שפורסמו בעיתונות:

גזענות ביציע כדור רגל – מאמר מערכת, "הארץ", 28.01.2013

ביום שבת, 24 שעות לפני שהעולם עמד לציין את יום השואה הבינלאומי, נמתחה ביציעי אצטדיון טדי בירושלים יריעת בד ארוכה, ועליה נכתב "בית"ר טהורה לעד". על יריעת בד נוספת נכתב "70 שנים של

עקרונות". התפאורה המכוערת הזאת הייתה חלק ממשחק כדורגל שנערך בין בית"ר ירושלים לבני יהודה תל אביב, שבמהלכו לא הפסיקו חלק מאוהדי בית"ר לשיר שירי נאצה נגד ערבים. הסיבה למופע הגזענות המבחיל הייתה כוונת הבעלים של הקבוצה, ארקדי גאידמק, להביא לבית"ר ירושלים שני שחקנים מוסלמים מצ'צ'ניה. מבחינת חלק מאוהדי בית"ר, האפשרות ששחקן מוסלמי יהיה חלק מהקבוצה משמעותה פגיעה ב"טוהר" - היהודי, כמובן - של המועדון והרס "70 שנים של עקרונות" - עקרונות של גזענות ואפליה.

דורון הרמן, וואלה חדשות, 06.03.13

שתי מורות, ערבייה ויהודייה, הותקפו אתמול (רביעי) בשכונת קריית משה בירושלים על רקע גזעני: עשרות תלמידי ישיבה כבני 16 רגמו את רכבן באבנים, חתכו את צמיגיהן, ירקו עליהן וקראו לעברן קריאות גזעניות...שתי המורות הגיעו לשכונה לצורך ניחום אבלים. ברגע שהנערים זיהו שאחת מהן ערבייה, התחילו לתקוף אותן.

חטיבה עליונה

תכנון אירוע בימתי המבוסס על סצנות מתוך מחזות העוסקים בנושא אפליה וגזענות כדי שהעיסוק בגזענות ילמד בצורה משמעותית ניתן לחבר אותו במסגרת שיעורי התאטרון לתכנון אירוע בימתי. לדוגמא:

- הכנת ערב מונולוגים דיאלוגים בנושא המאבק בגזענות.

התלמידים יבחרו את הסצנות מתוך מבחר שאותו יציע המורה (ראה נספח - הצעות למחזות). עבודה על בחירת הסצנות מתוך מחזות על ידי התלמידים מחייבת את למידתה של הרלוונטיות של הסצנות ומעלה דיון שמעמיד את התלמיד מול שאלות של אפליה או גזענות כאן ועכשיו. מערכת השיקולים אותה יפעיל התלמיד בתיווך המורה תתייחס כמובן למאפיינים התיאטרוניים של הסצנה ולאיכותה אך גם לאמירה העולה ממנה.

- עבודה על מונולוג או סצנה בחילוף הנתונים-

שלושה תלמידים מקבלים מונולוג מתוך המחזמר "קזבלן" מאת יגאל מוסינזון, כאשר כל תלמיד מקבל דמות של "קזבלן" אחר: מרוקאי, אתיופי, רוסי.

קזבלן: "תפסיק, אתה גם כן? מה אתה יודע בכלל, חתיכת חוק יבש שכמותך? היית כבר זר ולא רצוי? היית כבר מרוקני מלוכלך של נערה ברחוב מרימה את האף למעלה כאילו היית פח אשפה מזוהם? גרת כבר בחדרים קרים ואפלים ולא יצאת מתוך החדרים הקרים והאפלים מפני שהרחוב מביט עליך בבוז, ואפילו לא בבוז, אברמוב, אפילו לא בבוז, כאילו היית חתיכת אפס גועלית. כל החברים שלי, אתה שומע, כל החברים שלי, אלו שהצלתי את חייהם ואלה שהצילו את חיי, אלו ששכבו על ידי בחפירות של עיבדיס, אלו שהיו נתונים להרעשת מרגמות ופצצות אווירונים כמוני, בדיוק כמוני, שיחד בנינו מולדת חדשה... מצחיק, מה? מצחיק ומגוחך לשמוע מפי שווארצה מרוקני מקצה שהוא נלחם על מולדת חדשה? ובכן תשמע, כל אלו החברים שלי, לאחר המלחמה מישהו הזמין אותי לביתו, להוריו, לשמוע איך מנגנים תקליטים בפטיפון, שם על המרבדים והכורסאות, והאמא הטובה והמתוקה שלו שהיא נקיה ומצוחצחת ומביאה תה, תה צח בכוס נקיה על מפה נקיה!?"

איש לא הזמין! קזבלן נמחק – אתה שומע? קזבלן לא מת בקרבות, לא נהרג ולא היה פגר מסריח, בשדות של עיראק-סואידן ופולג'ה. קזבלן ממשיך לחיות, אבל הוא חי גרוע מכלב, גרוע מפגר מצחין, גרוע מאיש בלי ידיים ובלי רגליים, כמו רבים מחברי הנכים. מדוע? מפני שהראש שלי מתפוצץ. מפני שקזבלן היה טוב לקחת "בונגלור", לפוצץ גדרות תיל, להסתער, להוציא פצועים, אבל קזבלן לא טוב בשביל לשתות תה עם אותם החברים. קזבלן, אתה מבין, קזבלן טוב בשביל לשפוך את דמו, את המעיים שלו החוצה על תיל, אבל הוא לא טוב בשביל לשתות תה בחברה הגונה..."

- המחזמר "קזבלן" מעלה שאלות לגבי שילוב המזרחיים בחברה הישראלית ומעורר דיון האם הפער העדתי הוא אכן עדיין שד עדתי.
- בתהליך הלמידה ניתן לשלוח את התלמידים לבדוק מושגים היסטוריים כמו "צנע" ודב יוסף", עליית מרוקו, עיירות פיתוח, ואף מושגים שלא קשורים ישירות לתקופה אך מבטאים את השלכותיה ("פנתרים שחורים", "הם לא נחמדים") שמאפשרים דיון מעמיק יותר בהצגה.

קריאה והצגת המערכון "סמטוכה" מאת חנוך לוין

הצגת המערכון מעוררת שאלות לגבי ייצוג הערבי בתאטרון הישראלי. הצגת גרסה אחרת של המערכון והפעם לא הערבי במרכז אלא הפועל הזר.

כתיבת דיאלוג העובר ומתפתח מתפיסה והצגה חד ממדית לרב ממדית

התלמידים מתבקשים לכתוב דיאלוג בין שתי דמויות שלא הכירו האחת את השנייה עד לסצנה הזו. הנתונים נמסרים להם זה אחר זה בשלבים שונים של הכתיבה בכרטיסיות. (כדאי לבצע תרגיל זה בכתיבה ולא כאימפרוביזציה משחקית כי השינוי שיתרחש יהיה ברור וכתוב מול העיניים. עליהם לשמור את כל הגרסאות):

הנתונים ניתנים בשלבים והם: **מקום ההתרחשות** של הסצנה. יש להציע מקומות שמזמינים ראייה סטראוטיפית למשל שוק הכרמל, תחנה מרכזית תל אביב, ישוב בדואי, אוניברסיטה, גן החשמל וכו'. **שמות הדמויות** דמות א היא בת ... - גיל הדמויות, מין הדמויות, השכלה, מקצוע / עיסוק. בכל שלב התלמידים מסיימים לכתוב את הסצנה והמורה מוסיף נתון המשנה את הסצנה ומוסיף לה רובד. הדיון שמתעורר בעקבות התרגיל מחדד את הראיה הסטראוטיפית שבכל אחד מאתנו. אנחנו מניחים הנחות שונות על אנשים שמתגוררים במקום מסוים עוסקים במקצוע מסוים עובדים בעבודה מסוימת וכו'.

צפייה בהצגה "גזע" מאת דיויד מאמט (תאטרון חיפה)

ההצגה יוצרת "הרחקת עדות" ומאפשרת דיון ובדיקה של עמדות גזעניות סמויות וגלויות גם בקרב אותם אלה המתיימרים לומר שהם משוחררים מעמדות אלו. במסגרת הדיון ניתן לשאול (גם בדרך של התנסות) האם הגזענות היא חד כיוונית (לבן כלפי שחור) או שיש כאן התייחסות דו צדדית. עבודה סביב שירים מהמחזמר "אל תקרא לי שחור" –

<http://www.youtube.com/watch?v=kT3pIYemsF0>

- קריאת מילות השיר, מיהו השחור בטקסט הזה?
- צפייה בסרטון. על אף הזרות שמעוררת ההעמדה, הבגדים וכו' מה רלוונטי גם היום?

- הצגת השיר ומציאת דימוי בימתי לתקווה.
- דיון בשאלה- ארבעים שנה עברו מאז הצגת המחזמר האם חל שינוי?

• **דוגמאות למחזות המבליטים את נושא האפליה והגזענות:**

"דרייפוס" מאת קלוד גרימברג, "האי" מאת אתול פוגארד, "קרנפים" מאת אז'ן יונסקו, "תמונות ציד מבוואריה תחתית" מאת מרטין שפר, "כל החיים לפניו" מאת אמיל אז'אר ובעיבוד קסבייה ג'יאר, "נוף ילדות" מאת דניס פוטר, "אנדורה" למקס פריש, "שעונים" מאת דן קלאנזי, "מלאכים באמריקה" מאת טוני קושניר, "בי מיי בייבי" מאת אמנדה וויטינגטון, "הא הא" מאת ג'ניפר דאוסון, "מעלה קרחות" חגית רכבי, "מומיק" מאת דוד גרוסמן, "מאמי" מאת הלל מיטלפונקט, "קזבלן" מאת יגאל מוסנזון, "שחור על גבי לבן" מאת אפרים קישון, "תרנגול כפרות" מאת אלי עמיר, "תיקון חצות" מאת אמנון לוי ורמי דנון, "חוצצה בוואדי" מאת שמואל הספרי על פי סמי מיכאל, "הסוחר מוונציה" מאת ויליאם שקספיר, "אותלו" מאת ויליאם שקספיר ועוד.